

Pikkukirkon toiminnallisten muutosten toteuttaminen vesivahingon korjaustöiden yhteydessä, lausunnon antaminen

YKN 21.03.2024 § 33

Valmistelu

Hallintojohtaja Sari Mankinen, puh. 0400 156 257
Kiinteistö- ja hankintapäällikkö Krista Eloneva, puh. 040 4889 009

Selostus

Porvoon seurakuntayhtymän yhteinen kirkkovaltuusto kirjasi 10.12.2020 kokouksessa toimintasuunnitelman ja budjetin päätökseen seuraavan, tuomiokirkon alueen kehittämistä koskeva konkreettisen tavoitteen: ”Samalla on hyvä kehittää pikkukirkon monipuolisen käytön mahdollisuuksia”.

Keväällä 2023 perustettiin Tuomiokirkon alueen kehittämistyöryhmä, jonka nimenomaisena tehtävänä on valmistella ja suunnitella Tuomiokirkon alueen kehittämistä yhteiselle kirkkoneuvostolle. Ryhmässä on on molempien seurakuntien edustajia (viranhaltijat ja luottamushenkilöt), seurakuntayhtymän kiinteistötoimen ja viestinnän johto sekä Porvoon hiippakunnan (Borgå stift) edustus (piispa/biskop Bo-Göran Åstrand).

Marraskuun 13. päivä 2023 Pikkukirkkoon tuli mittava vesivahinko, kun sprinkleriputken kannatin rikkoutui ja arviolta 60 000 litraa vettä ehti vuotaa sakastiin, ennen kuin pelastuslaitos oli paikalla ja sai vedet poikki. Tämän takia sakastin ja kirkon lattia on täytynyt avata ja tällä hetkellä tilaa kuivatetaan sekä puhdistetaan.

Sekä työntekijöiden että luottamushenkilöiden suunnalta on tullut painetta selvittää budjettikokouksen 10.12.2020 kirjausta Pikkukirkon toiminnallisesta kehittämisestä tässä yhteydessä. Muun muassa tekniikkavetoja on nyt mahdollista tehdä luontevasti piilossa puretun lattiarakenteen alla.

Tuomiokirkon alueen kehittämistyöryhmä pyysi kirkkoherroja ja kiinteistöpäällikköä valmistelevaan kirkkolain kuulemis- ja vaikuttamispykälän täyttämiseksi sekä konkreettisten kehittämistoiveiden tarkentamiseksi Pikkukirkon kehittämisestä palvelumuotoiluhankkeen, jonka toteuttamisesta vastaa Solita. Lisäksi arkkitehti Ulla Rahola laatii rakennushistoriallisen selvityksen, jonka pohjalta pystytään käymään keskusteluja mm. Museoviraston suuntaan.

Investointisuunnitelmassa vuodelle 2024 pikkukirkon toiminnallisille muutoksille on varattu yhteensä 120 000 euron määräraha.

Kiinteistöpäällikkö esittelee kokouksessa Pikkukirkon tilannetta ja kertoo palvelumuotoiluhankkeen etenemisestä lyhyesti. Seurakuntien toimintatilatarvetta seurataan aktiivisesti yhtymän hallinnon johtoryhmässä yhdessä kirkkoherrojen kanssa ja tarvittaessa tehdään esitys korvaavien tilojen järjestämisestä.

Esittelijä	Hallintojohtaja:
Päätösesitys	Yhteinen kirkkoneuvosto päättää, että vesivahinkokorjausten yhteydessä on järkevää edistää toiminnallisten muutosten toteuttamista. Yhteinen kirkkoneuvosto toteaa hankkeelle varatut määrärahat ja merkitsee tiedoksi, että päätös tarkoittaa, että pikkukirkko on pois seurakunnallisesta käytöstä arviolta vähintään noin kalenterivuoden ajan.
Päätös	Yhteinen kirkkoneuvosto päätti, että vesivahinkokorjausten yhteydessä on järkevää edistää toiminnallisten muutosten toteuttamista. Yhteinen kirkkoneuvosto totesi hankkeelle varatut määrärahat ja merkitsi tiedoksi, että päätös tarkoittaa, että Pikkukirkko on pois seurakunnallisesta käytöstä arviolta vähintään noin kalenterivuoden ajan.

YKN 22.05.2025 § 58

Valmistelu	Hallinto- ja talousjohtaja Timo Tulisalo, puh. 0400 156 257 Kiinteistö- ja hankintapäällikkö Krista Jussila, puh. 040 4889 009
Selostus	Pikkukirkon vesivahingon jälkeen Pikkukirkon toiminnallisten muutosten toteuttamiseksi tehtiin palvelumuotoiluhanke, jonka avulla arkkitehtitoimisto Livady on jatkanut toteutussuunnittelua. Tukena toteutussuunnittelulle on ollut myös arkkitehti Ulla Raholan laatima rakennushistoriallinen selvitys. Nämä selvitykset ovat luettavissa ennen kokousta Teams -kokousalustasta. Toteutussuunnittelua on johdettu virkamiestyönä näiden dokumenttien ja seurakuntien toiminnallisten tavoitteiden pohjalta. Toteutussuunnitteluvaiheessa on jo käyty neuvotteluja sekä ohjauspalavereja viranomaisten kanssa (Porvoon kaupungin rakennusvalvonta ja Vanhan Porvoon rakennuslupatyöryhmä (VaPoRaT), Museovirasto, Kirkkohallitus), sillä suunnitellut toiminnalliset muutokset ovat osin sekä rakentamisluvan alaisia että suojellun kirkkorakennuksen olennaisia muutoksia, jolle vaaditaan Kirkkohallituksen lupa. Kaikissa suojeltuihin kirkkorakennuksiin tehtävissä merkittävässä muutostöissä kuullaan lisäksi Museovirastoa. Toteutussuunnittelu on tuottanut kolme erilaista versiota Pikkukirkon toiminnallisista muutoksista. Kaikissa versioissa ohjaava ajatus on siirtää kirkonmäen WC-tilat erilliseen uudisrakennukseen. Luonnosversiot ovat esityslistan liitteenä ja kiinteistö- ja hankintapäällikkö esittelee ne kokouksessa tarvittavilta osin. Luonnokset on esitelty Tuomiokirkon alueen kehittämisryhmän kokouksessa 12.5 ja kehittämisryhmän lausunto on esityslistan liitteenä. LAVA: Pikkukirkon tilojen toiminnallisilla muutoksilla voidaan todeta olevan merkittäviä lapsivaikutuksia. Varsinainen vaikutusten arviointi lisätään yhteisen kirkkoneuvoston esittelyyn ennen kuin valituista luonnosversioista lähdetään pyytämään lausuntoja viranomaisilta.

Esittelijä	Hallinto- ja talousjohtaja:
------------	-----------------------------

Päätösesitys Yhteinen kirkkoneuvosto päättää pyytää seurakuntaneuvostoilta lausunnot liitteenä oleville luonnosversioille. Lausunnoissa pyydetään erityisesti tuomaan näkyväksi seurakunnan toiminnan tavoitteiden vaikutus tila- ja kalusteratkaisuihin sekä lapsivaikutuksiin.

Päätös Päätösesityksen mukaisesti, ja käydyn keskustelun pohjalta yhteisen kirkkoneuvoston puheenjohtaja muotoili seuraavan tekstin, joka kirjattiin päätökseksi:

- 1) Yhteinen kirkkoneuvosto esitti kiitoksen, että Pikkukirkon historiaa kunnioitetaan palauttamalla sen alkuperäisiä piirteitä; toteutussuunnitelmissa on huomioitu 1800-luvun mukainen urkulehteri, urkujen sijoittaminen alkuperäiselle paikalleen, 1800-luvun lattian palauttaminen, sakastin seinäautojen säilyttäminen ja penkkien alkuperäisten päätyosien hyödyntäminen mahdollisessa suunnittelussa.
- 2) Seurakuntaneuvostoille järjestetään yhteinen iltakoulu 10.6.2025 ennen seurakuntaneuvostojen kokouksia. Iltakoulussa esitellään toteutussuunnittelun aineisto.
- 3) Seurakuntaneuvostoja pyydetään valitsemaan tarkoituksenmukaisen vaihtoehto liitteenä olevista luonnoksista A, B ja C sekä arvioimaan valintaa erityisesti seurakunnan toiminnan näkökulmasta.
- 4) Seurakuntaneuvostoja pyydetään lausumaan muut mahdolliset pidemmän ajan toiminnalliset tarpeet.

SN 10.06.2025 § 50
13/03.03/2024

Selostus Seurakuntaneuvostoja pyydettiin antamaan lausunnot Pikkukirkon korjaamisesta vesivahingon jälkeen. Seurakuntaneuvostoille järjestetään yhteinen iltakoulu kokousiltana 10.6.2025 klo 18 seurakuntakodin juhlasalissa, minkä vuoksi varsinainen seurakuntaneuvoston kokous alkaa poikkeuksellisesti vasta klo 19.

Seurakuntaneuvoston Teams-kanavalla on nähtävillä kolmen toteutussuunnitelmavaihtoehdon pohjapiirrokset, A, B ja C:

- A-versiossa on säästetty useampi 70-luvun penkki kirkon takaosaan – tällöin irtotuoleille ei jäisi niin paljon tilaa (mahtuu 96 kpl), mutta muunneltavuutta saataisiin kuitenkin lisättyä jonkin verran
- B-versiossa 70-luvun penkit on asetettu takatilaan lehterin alle vastakkain sillä ajatuksella, että niiltä voisi messun aikana myös seurata lasten leikkipaikan touhuja – irtotuoleja mahtuisi 113 kpl ja muunneltavuutta saataisiin lisättyä hyvin
- C-versiossa ei ole säilytetty lainkaan tämänhetkisiä 70-luvun penkkejä, vaan käytetään pelkkiä irtotuoleja – niitä mahtuisi 113 kpl ja koko kirkkotila olisi tarvittaessa tyhjennettävissä, jolloin muunneltavuus toteutuisi täysin

Työntekijöiden toiminnallisia näkökulmia

Myös molempien seurakuntien työntekijöiltä pyydettiin kommentteja suunnitelmista seurakuntaneuvostojen lausuntojen taustaksi, erityisesti

toiminnallisista näkökulmista. Maanantaina 26.5.2025 klo 15–16 järjestettiin molempien seurakuntien yhteinen ylimääräinen työntekijäkokous, jossa kiinteistö- ja hankintapäällikkö Krista Jussila esitteli Pikkukirkon remonttisuunnitelmia. Lisäksi työntekijöillä oli mahdollisuus tutustua suunnitelmiin Teamsissa ja äänestää omasta mielestään toimivinta vaihtoehtoa sekä kommentoida niitä.

Alla kooste suunnitelmavaihtoehtoista käydystä keskustelusta seurakuntien yhteisessä työntekijäkokouksessa ja Teams-kanavalla sekä äänestyksen tulos.

- Sakastiin ei tarvita erillistä minikeittiötä, koska isompi on tulossa eteistilaan, sen tilalle sakastiin pieni wc henkilökunnan käyttöön.
- Myös eteiseen on toiveena saada säästettyä 1 yleisö-wc myös lopulliseen ratkaisuun, vaikka olisikin erillinen wc-rakennus.
- Urut on suojeltu, niiden suhteen kannetaan erityistä huolta. Samoin tulee varmistaa ammattilaisten kanssa, että urkujen sointi ei kärsi koteloinnista ullakkotilaan – pillistö ei mahdu kirkkotilaan, kun urut on nostettu parvelle.
- Suunnitellussa tuolimallissa ei ole laulukirjatelinetä, mutta niihin on mahdollista hankkia kankaiset laulukirjapussit – millainen tarve näille on?
- Lasten leikkitila on takavasemmalla lehterin alla, sen alueella äänieristykseen täytyy panostaa erityisen paljon.
- Kirkkosaliin toivotaan siirrettävissä olevia sohvia.
- Erityisen tärkeänä pidetään sitä, että kirkkokahvit olisi tulevaisuudessa mahdollista järjestää Pikkukirkossa – siksi toivotaan suhteellisen pysyvästi kohtuullinen määrä pöytiä kirkon takaosaan.
- Koko kirkonmäkeen liittyen mietittyvät myös Sillanmäen tuvan mahdollisuudet ja tarpeet tulevaisuudessa, samoin ilmanvaihtotilanne siellä koko alakerrassa.

Määräaikaan mennessä annetut äänet jakautuivat suunnitelmavaihtoehtojen B ja C välille, jotka molemmat saivat 11 ääntä.

YTRYn keskustelun toiminnallisia näkökulmia

Keskustelua jatkettiin vielä YTRYn (yhteistoimintaryhmä, suomalaisen seurakunnan johtoryhmä) kokouksessa 5.6.2025, jolloin nostettiin esiin seuraavat näkökulmat:

- Sakasti ei ole ensisijaisesti keskusteluhuone.
- Katafalkkien säilytys olisi parempi järjestää sakastin sijaan kalustevarastoon parven portaiden alle, jotta saadaan riittävästi säilytystilaa antependiumeille, alboille ja muille tekstiileille.
- Sakastiin tarvitaan riittävän suuri pöytätaaso ehtoollisvälineiden esillelaittoon ja kirjoittamiseen sekä tietokone ja tulostin.

- Keittiöön tarvitaan isohkot keittolevyt (2 kpl) glögi- ja mehutarjoilujen valmistelua varten sekä ruuan lämpimänä pitämiseen.
- Keittiöön tarvitaan riittävästi tilaa suurelle, termoksiin keittävälle kahvinkeitinille.
- Keittiöön tarvitaan riittävästi säilytystilaa noin 60 henkilön astiastolle (mukit, leipälautaset, keittokulhot, lasit, aterimet jne.).

Näkökulmia seurakuntaneuvostolle lausunnon antamiseen

Seurakuntaneuvoston on tärkeää lausunnossaan arvioida seurakunnan toimintoja pitkällä aikavälillä, jolloin tähtäyspisteenä ovat seurakunnan toiminnalliset tarpeet 30 ja jopa 50 vuoden kuluttua. Tällöin on yksi mahdollinen skenaario, että jäsenmäärän laskiessa ja talouden kiristyessä seurakuntayhtymällä ei ole juurikaan muuta toiminnallista tilaa kuin tuomiokirkon alue sekä Näsinmäen alue siunauskappeleineen ja toimistotiloineen.

Tämä takia suunnittelun lähtökohtana tulee olla monitoimisuus ja tilojen muokattavuus, jotka mahdollistavat Pikkukirkossa hyvin monenlaista toimintaa. Esimerkiksi kiinteät penkit haittaavat monipuolisten toimintatarpeiden lisäksi myös isojen kuorojen harjoituksia, jotka molemmat tarpeet kuvattiin palvelumuotoiluhankkeen aikana.

Yhteinen kirkkoneuvosto kiinnitti osuvasti huomiota siihen, että Pikkukirkon historiaa kunnioitetaan palauttamalla sen alkuperäisiä piirteitä. Näitä ovat 1800-luvun mukainen urkulehteri, urkujen sijoittaminen alkuperäiselle paikalleen, 1800-luvun lattian palauttaminen, sakastin seinälautojen säilyttäminen ja penkkien alkuperäisten päätyosien hyödyntäminen mahdollisessa suunnittelussa.

Pikkukirkon penkeillä ei ole historiallista arvoa lukuunottamatta osaa niiden päädyistä. Näitä voisi hyödyntää mm. seinillä kuvaamassa aikaisempien penkkien tiheää sijoittelua, johon nykyihmisen olisi haastavaa mahtua, sillä vuodesta 1896 suomalaisten keskipituus on kasvanut noin 12 senttiä.

Alttarilla on aina keskeinen asema kirkkotilassa. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jumalanpalvelusoppaassa ei kuitenkaan mainita kirkon tai alttaritilan olevan pyhä, vaan pyhä ja maallinen rooli esitetään sisäkkäisinä. Kirkkotila on sekä seurakunnan koti (domus ecclesiae) että Jumalan asuinsija (domus Dei).

Kirkkorakennus on ennen muuta Jumalan kohtaamisen paikka. Jumala ei asu käsin tehdyissä paikoissa, mutta luterilaiset kristityt uskovat Jumalan olevan läsnä sanassa ja sakramenteissa, siellä missä kaksi tai kolme kokoontuu hänen nimessään.

Suunnitelmissa on viisaasti lähdetty siitä, että alttarikaide on helposti siirrettävä, mikä lisää kirkon monikäyttöisyyttä. Samalla on syytä pohtia nykyisen alttaripöydän mahdollista pienentämistä ja senkin siirrettävyyden mahdollistamistamista.

Teologisesti on tärkeää, että alttari on aina kirkkotilassa, mutta sen paikkaa voidaan tarpeen mukaan siirtää. Tähän on löydetty hyviä ratkaisuja eri puolilla Eurooppaa vanhoissa kirkoissa tehdyissä toiminnallisten muutosten ratkaisuisissa.

Tällainen toimiva ratkaisu on toteutettu esim. Berliinissä Heilig Kreuz-Kirchessä, jonka kirkkosalissa järjestetään hyvin monenlaista toimintaa. Siellä on pieni siirrettävä alttari, joka olemuksellaan on aina muistuttamassa kirkon domus Dei -luonteessta, vaikka tilaa vuokrataan myös mm. ulkopuolisten seminaarien ja konserttien pitämiseen.

Altaria suunniteltaessa on tärkeää ottaa huomioon myös kastemalja ja sen sijoittelu (sen ei välttämättä tarvitse pysyvästi olla esillä kirkossa). Lisäksi on hyvä varata mahdollinen ehtoollisen apupöytä sekä siirrettävä kevytrakenteinen lukupulpetti. Altтарin suunnitteluun kuuluvat luonnollisesti myös alttarikaidetta koskettavat ratkaisut, jotka on osattu suunnittelussa ottaa huomioon.

Pikkukirkon alttariratkaisun tulee perustua yhteen teologiseen pääajatukseseen, jota toteutetaan johdonmukaisesti kalustuksessa muutenkin. Altтарin, kastemaljan ja lukupulpetin teologisen suunnittelulinjan löytämisessä on tärkeää kuulla myös molempien seurakuntien kirkkoherroja.

Nykyisessä alttarissa on puuseppien tekemiä lyijykynämerkintöjä, jotka ajoittavat sen nykymuodon 1950-luvulle, mutta siinä hyödynnetty selvästi tätä vanhempaa puuanesta. Olisiko tätä puuaineista mahdollista hyödyntää myös uusien tai uudistettujen kalusteiden valmistamisessa ja näin kunnioittaa historian kerroksia.

Seurakuntaneuvoston on tärkeää sitä edeltävässä iltakoulussa kuullun perusteella tuoda omia näkemyksiä esille ja valita tarkoituksenmukaisin vaihtoehto liitteenä olevista luonnoksista A, B ja C sekä arvioida valintaa erityisesti seurakunnan toiminnan näkökulmasta. Lisäksi sen tulee korostaa vielä toiminnan mahdollisia pidemmän ajan tarpeita.

Päätösesitys

Seurakuntaneuvosto

1. käy keskustelua iltakoulussa esitellyistä toteutussuunnitelmien aineistosta sekä työntekijöiden niihin esittämistä toiminnallisista huomioista.
2. valitsee tarkoituksenmukaisimman vaihtoehdon liitteenä olevista luonnoksista A, B ja C sekä arvioi valintaa erityisesti seurakunnan toiminnan näkökulmasta.
3. lausuu muut mahdolliset pidemmän ajan toiminnalliset tarpeet ja lähettää nämä tiedoksi yhteiselle kirkkoneuvostolle.

Pykälä tarkastetaan kokouksessa.

Asian käsittely

Seurakuntaneuvosto kävi asiasta vilkasta keskustelua.

Seurakuntaneuvosto piti tärkeänä, että palvelumuotoiluhankkeen idea muotoutuvasta tilasta toteutuu. Näkemykset jakaantuivat vaihtoehtojen B ja C välillä, ja tahdottiin valita eri näkemykset huomioon ottava ratkaisu, eli

vaihtoehto B sillä ehdolla, että penkit ja kaide ovat irrotettavia ja liikutettavissa.

Lisäksi kannatusta sai ajatus siirrettävästä kastemaljasta ja siirrettävästä, nykyistä pienemmästä ja vanhaa materiaalia hyödyntäen rakennetusta alttarista.

Päätös

Seurakuntaneuvosto

1. kävi keskustelua iltakoulussa esitellystä toteutussuunnitelmien aineistosta sekä työntekijöiden niihin esittämistä toiminnallisista huomioista.

2. valitsi tarkoituksenmukaisimman vaihtoehdon liitteenä olevista luonnoksista A, B ja C sekä arvioi valintaa erityisesti seurakunnan toiminnan näkökulmasta: Seurakuntaneuvosto piti tärkeänä, että palvelumuotoiluhankkeen idea muotoutuvasta tilasta toteutuu ja valitsi vaihtoehdon B sillä ehdolla, että penkit ja kaide ovat irrotettavia ja liikutettavissa.

3. lausui muut mahdolliset pidemmän ajan toiminnalliset tarpeet ja lähettää nämä tiedoksi yhteiselle kirkkoneuvostolle: Kannatusta sai ajatus siirrettävästä kastemaljasta ja siirrettävästä, nykyistä pienemmästä ja vanhaa materiaalia hyödyntäen rakennetusta alttarista.

Pykälä tarkastettiin kokouksessa.